

10615/244

MAGYAR-PERZSA ÉS TORONTÁI
SZÖNYEGSZÖVŐ-ÜZEM
MAKÓ
TELEFONSZÁM: 241

Selétorfen: 1944 május 9
Szeged, Iskola u. 29.
44 május 7

Makó, 19
Iskola-utca 29

Nagyságos: Dr. Fejér Bertalan polgármester Urcák
Makó.

Méltóságuk megbocsátani, hogy peraimmal
cselleg alkalmatlankodnék, de ismerve Polgármester Ur
igazságos, és jóindulatu érzelmeit, így bizva abban, hogy
kérisemet méltányolni méltóztatik.

A Haza iránti kötelesség teljesítésében bátor
vagyok, megemlíteni, hogy 3 fiam honvédelmi vizsgálatot
teljesít, közülük a legidősebb a múlt évben (Oroszországban
éltűnt, a második fiam pedig Szerbiában, német fennhat
ság alatt van, míg a harmadik fiam az Oroszországban van, s
alulírott pedig 1918/1919 években, ellenforradalmi mozgalom
ban, mint törzsvörmester részt vettem, melyről a szegedi
Körlet katonai parancsnokságtól Jankó ezredes ur aláírás
sával, ellátott "Tiszolvámy" szerint igazolást nyertem).

A mai, nehéz persdöntő időben, egyedüli kíván
ságom az lenne, hogy hajlékunkban megmaradjunk
s ugyanabban a paját házukban lakik vejem, Dr. Hajdu
Ferenc orvos feleségével és 2 1/2 éves leányával a prömgőz
vált helyiségében, egy szoba s rendelővel s tekintve azt,
hogy a főtérhez távolabb, eső részen lakunk, kérem, a
melyen tisztelt Polgármester Urat, méltóságuk fenti ki
vételkések alapján hozzájárulni jához, hogy velünk szemben
a Zsidók elkülönítését célzó határozatot mellőzni, méltóztatnék.

Mély alázattal kérem Nagybocsi támogatását,

Alázatos tisztelettel

Braun Géza

Iskola u. 29.

i
(20)

A zsidó tanács vezetői, akiknek tudomására jutott néhány részlet a gettóba tömörítés során elkövetett borzalmakról⁹⁹, megpróbálták kapcsolatot teremteni Endrével. Ő csupán néhány sietős mondatot váltott velük, majd titkárához, Takáts Alberthez irányította őket, aki letagadta a „rémtörténeteket”. A tanács erre április 26-án táviratot küldött a belügyminiszterhez, majd annak tartalmát egy április 27-i részletes levélben is kifejtette. A levél két okból fontos. Nemcsak a tanácsnak a zsidóellenes hajszára adott és hatástalan reakciójára vet fényt, hanem értékes történeti információt is nyújt az eseményekről. Endre „megjegyzéseivel” ellentétben a tanács levele a gettóban uralkodó valódi helyzetet tárja fel:

„A Magyar Zsidók Központi Tanácsa nevében mély tisztelettel az alábbiakban bátorkodunk Nagyméltóságod elé tárni azt a rendkívül súlyos és válságos helyzetet, amelybe az északkeleti országrészek zsidó lakossága a hatóságok által foganatosított rendszabályok folytán került:

A hozzánk érkezett közlések szerint az utóbbi napokban az ország északkeleti területein, nevezetesen Ung, Ugocsa, Bereg, Máramaros, Abaúj-Torna, Zemplén és Szabolcs vármegyében a zsidókat korra és nemre való tekintet nélkül a vármegyék székhelyeire és egyes nagyobb járási székhelyekre szállították, ahol részben a szabad

436

ég alatt, részben a városok külterületein összezsúfolva és a külvilágtól elzárva helyeztetek el.

Így többek között az alábbi közlések érkeztek hozzánk:

1. Ung vármegye. Az Ung vármegyei zsidókat e hó 16-án Ungvárra szállították, ahol egy téglagyár és egy fatelep udvarán helyezték el őket. Az ungvári zsidókat f. hó 21-én és 23-án ugyancsak ide vitték ki. Úgy a vármegyéből Ungvárra szállított, mint az ungvári zsidók mindössze 30 pengőt, 14 napi élelmet, egy váltó fehéreneműt, a rajtuk lévő ruhát és ágyneműt vihettek magukkal. Többi ingóságukat lakásukon kellett hagyniuk. A jelenleg az említett téglagyár és fatelep udvarán összezsúfolt személyek száma mintegy 20 000-re tehető, akik a szabad ég alatt, az időjárás viszonyosságainak kitéve táboroznak. Napi ételmezésük mindössze 1 deciliter leves. Az ételkészítések bevétele nincs megengedve. A telepeken vízhiány van.

Természetesen ily viszonyok között nem történhetik kellő gondoskodás a nagy tömegek ételmezéséről és egészségügyi ellátásáról.

2. Szabolcs vármegye. Hasonló a helyzet Szabolcs vármegyében, amelynek területéről a zsidókat Nyíregyházára szállították. Ezek, értesülésünk szerint, mindössze kétnapi élelmet, 30 pengőt és 50 kg poggyászt vihettek magukkal.

Nyíregyházán az odaszállított személyek magánházakban helyeztetek el, de tekintettel az oda betelepített személyek nagy számára, ezek az egyes lakásokba azok befogadóképességét messze túlhaladó mértékben zsúfoltattak össze. Az ételmezés és a betegek ellátása itt is úgyszólván lehetetlen.

3. Abaúj-Torna vármegye. Abaúj-Torna vármegye zsidóságát, valamint a kassai zsidók jelentékeny részét is, a kassai téglagyár víz nélküli telepére zsúfolták össze, ahol a legelemibb életszükségleteiket sem elégíthetik ki.

4. Bereg vármegye. Hasonló eljárás követtetett a Bereg vármegyei zsidókkal szemben is, ahol a kitelepített személyek minden értéktárgyát, még a jegygyűrűket is, valamint az egy pengőn felüli összegeket is elvették.

5. Máramaros vármegye. Az e vármegye területén lakó zsidókat Máramarosszigetre és egyes nagyobb községekbe zsúfolták össze. Máramarosszigeten a zsidó intelligencia jelentékeny részét, kb. 140 embert egy kis imaházban helyezték el, ahol napok óta étlen-szomjan vannak.

Fenti értesüléseinkből megállapítható, hogy az északkeleti országrészek zsidóságának nagy tömegei – több százezer ember – önhibáján kívül a legsúlyosabb helyzetbe került, és éppen a nagy tömegekre való tekintettel és a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt nem történhetett kellő gondoskodás a megfelelő elhelyezésről, egészségügyi berendezésekről, ételmezésről és a betegek orvosi és gyógyszerellátásáról.

Ilyen körülmények között féltő, hogy élelem, megfelelő elhelyezés és betegellátás hiányában éhínség fog bekövetkezni, járványok fognak kitörni, és a másállapotban lévő nők, csecsemők, gyermekek, betegek, valamint aggok tömegesen fognak elpusztulni.

Mély tisztelettel kérjük ennél fogva, méltóztassék oly irányban intézkedni, hogy a betelepített személyek megfelelő elhelyezésben és ételmezésben legyenek részesíthetők.

További tiszteletteljes kérésünk oda irányul, méltóztassék lehetővé tenni, hogy megbízottaink a helyszínrre kiszállhassanak és ott a hatóságokkal és a zsidóság helyi vezetőivel egyetértésben a szükséges intézkedések megtételénél segédkezhessenek.

437